

Українська юридична академія

На правах рукопису

Слінько Тетяна Миколаївна

Слінько

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГЛАСНОСТІ

Спеціальність І2.00.06 - сільськогосподарське
право, земельне, водне, лісне і гірниче право;
екологічне право

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків - 1933

00778937 (+)

Робота виконана на ка
юридичної академії.

Науковий керівник – Лауреат Державної премії України,
доктор юридичних наук, професор
Попов В.К.

Офіційні опоненти – академік АН України, доктор юридичних
наук, професор Шемшученко Ю.С.

– доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Академії правових
наук України Тодика Д.М.

Провідна установа – Київський університет ім. Т. Шевченка

Захист відбудеться "27" квітня 1933 р. о 14 годи-
ні на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 068.25.01 по захисту
дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
в Українській юридичній академії /ЗІ0024, м. Харків, вул. Пушкін-
ська, 77, зал № 6/.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Українсь-
кої юридичної академії.

Автореферат розісланий "23" серпня 1933 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ч.Н. Азімов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. За останні роки в Україні істотно загострилися екологічні обставини. Це викликано насамперед наслідками аварії на Чорнобильській АЕС, спадом виробництва, що спричинило відповідно зменшення виділення ресурсів на екологічні заходи, ускладнення в республіці соціально-економічних і політичних процесів. Усе це дуже негативно вплинуло на вирішення природоохоронних завдань. Економічна нестабільність негативно впливає на весь спектр соціальних зв'язків. За цих умов знизилась увага державних органів і громадськості до екологічних проблем. Зусилля державного механізму, громадськості, всіх інших органів управління України по вирішенні екологічних проблем можуть бути успішними лише тоді, коли вони будуть мати необхідну вірогідну інформацію про стан навколишнього середовища.

За останні роки намітилася тенденція розуміння ролі екологічної інформації для розв'язання складних природоохоронних проблем, що знайшло відображення в окремих правових актах. Особливе значення мають закони України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25 червня 1991 р., "Про інформацію" від 2 жовтня 1992 р., "Про друковані засоби масової інформації /пресу/ в Україні" від 16 листопада 1992 р. та деякі інші нормативні акти. Отже, формується певна правова основа екологічної гласності в республіці.

Разом з тим аналіз нормативних актів про екологічну гласність показав, що не всі запитання, що мають практичне значення, в них вирішені. Крім того, здійснення екологічної гласності в практичній діяльності відповідних органів управління висунуло низку питань, що потребують наукового обґрунтування. Екологічна інформованість

населення має велике значення для розробки комплексу природоохоронних заходів у діяльності державного механізму й громадськості з метою забезпечення права громадян України на сприятливе навколишнє середовище. Однак екологічна інформованість складає суттєву основу екологічної гласності, але не зводиться до неї. За своїм змістом екологічна гласність містить у собі не лише екологічну інформацію, а й комплекс організаційно-правових та інших заходів, забезпечуючих її здійснення.

Проблеми екологічної гласності зараз набувають усе більшого значення. Однак вони не знайшли належного висвітлення в юридичній літературі. В еколого-правових дослідженнях були розкриті лише деякі загальні питання правового забезпечення екологічної гласності /Ю. Шемшученко, А. Тарнавський, С. Боголюбов, А. Безуглов, В. Кряжков та ін./. Разом з тим по даній проблемі немає монографічних і дисертаційних правових досліджень. Деякі важливі питання взагалі не досліджувалися. Тому вимагають наукового аналізу такі питання: поняття екологічної гласності, його зміст, право на отримання екологічної інформації, сутність екологічних інформаційних відносин, організаційно-правові форми забезпечення екологічної гласності та ін. Саме викладеним вище й визначається вибір теми дисертаційного дослідження.

Мета й основні завдання дослідження. Головна мета дослідження полягає в комплексному аналізі правової основи екологічної гласності, у суті й змісту інформаційних екологічних відносин, у визначенні правових форм, забезпечуючих практичну реалізацію екологічної гласності, у виробленні рекомендацій, спрямованих на вдосконалення правового регулювання екологічної гласності й забезпечення права громадян на сприятливе навколишнє середовище.

Для досягнення поставленої мети вирішені такі завдання: дається поняття екологічної гласності; всебічно проаналізовано чинне законодавство про екологічну гласність, вивчена практика його застосування, розроблені пропозиції по його вдосконаленню; досліджена суть інформаційних екологічних відносин, їх різновиди; проаналізовані правові форми реалізації екологічної гласності.

Предметом дослідження є система нормативних актів про екологічну гласність і чинна практика доведення до відома населення екологічної інформації.

Методологічну й теоретичну основу дослідження складають загальні положення матеріалістичної діалектики про взаємодію суспільства й природи, вчення про державу і право, праці вітчизняних і зарубіжних учених з теорії держави і права, з екологічного права, з теорії інформації та функціонування інформаційних систем, висновки інших суспільствознавчих наук, що стосуються даної проблеми. У дисертації в міру необхідності використовувалися висновки спеціальної юридичної літератури з конституційного, адміністративного, кримінального права, з інших галузей права, матеріали періодичної преси, інших засобів масової інформації.

У процесі дослідницької роботи були застосовані логічний, системний, порівняльно-правовий, історико-правовий, статистичний та інші методи й прийоми дослідницького аналізу.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що в ній вперше в еколого-правовій літературі здійснено комплексне дослідження всіх головних питань правового забезпечення екологічної гласності, на підставі якого обґрунтовується низка нових теоретичних положень: про поняття екологічної гласності; про сутність інформаційних екологічних відносин, їх структуру, дана їх класифікація; про

суб'єктивне право на одержання вірогідної екологічної інформації; про правовий інститут екологічної гласності, який формується; про сукупність правових форм і методів реалізації екологічної гласності. Розроблені рекомендації по вдосконаленню механізму правового забезпечення екологічної гласності.

Теоретичні положення, висновки й практичні пропозиції, одержані в процесі дисертаційного дослідження, які виносяться на захист:

1. Обґрунтовується існування як самостійного еколого-соціального явища екологічної гласності, яка являє собою повну, відкриту й вірогідну інформованість населення й органів управління у встановленому порядку про стан оточуючого природного середовища, про використання природних об'єктів, їх відтворення й охорону, про захворюваність населення, викликану забрудненням природного середовища, про інші екологічні чинники, а також про заходи, спрямовані на усунення негативних екологічних наслідків.

2. Аргументується наявність інформаційних екологічних відносин, які виступають формою реалізації екологічної гласності і є похідними по відношенню до основних екологічних відносин, які виникають у процесі використання, відтворення природних об'єктів і охорони навколишнього природного середовища. Їх похідність полягає в тому, що вони обслуговують основні екологічні відносини, наявність яких обумовлено їх виникнення, підлегли їм. Це в свою чергу визначає специфіку і деяку відокремленість правового регулювання інформаційних екологічних відносин.

3. Обґрунтовується положення про формування самостійного правового інституту екологічної гласності, який містить у собі сукупність правових норм, регулюючих відповідні права й обов'язки

суб'єктів інформаційних екологічних відносин, види цих відносин, він має бути міжгалузевим, однак його правову основу має складати екологічне право.

4. Аргументується положення про те, що на даний час існує самостійне суб'єктивне право на отримання громадянами, органами управління та іншими суб'єктами екологічних відносин інформації про стан екологічних обставин у республіці, населеному пункті, окремому регіоні; визначені зміст і правові форми захисту цього права.

5. Обгрунтовується наявність сукупності організаційно-правових форм реалізації екологічної гласності, межами яких визначені заходи дозволеної і належної поведінки суб'єктів інформаційних екологічних відносин /права й обов'язки підприємств та організацій, місцевих Рад народних депутатів, спеціальних природоохоронних органів, громадських організацій, органів масової інформації, а також юридична відповідальність та ін./.

6. Визначаються шляхи подальшого вдосконалення правової основи екологічної гласності, обгрунтовується необхідність розроблення спеціального республіканського нормативного акту про екологічну гласність, внесення доповнень і змін у законодавство про адміністративну і майнову відповідальність, у законодавство, що визначає правовий статус різних ланок державного механізму, які мають відношення до реалізації інституту екологічної гласності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що викладені в ньому висновки і пропозиції можуть бути використані: при кодифікації законодавства з питань екологічної гласності; у навчальному процесі при читанні лекцій по окремих темах екологічного і конституційного права; при проведенні практичних занять; у під-

готовці навчальної літератури; у процесі подальшого наукового розроблення правового інституту екологічної гласності; при проведенні занять у системі підвищення кваліфікації працівників екологічних служб підприємств, організацій та об'єднань, органів влади й управління з питань охорони навколишнього природного середовища; у процесі еколого-правового виховання населення.

Апробація результатів дисертації. Основні висновки дисертації і рекомендації по вдосконаленню законодавства про екологічну гласність викладені у п'ятих друківаних працях. Найважливіші з них /про правовий інститут екологічної гласності, про поняття інформаційних екологічних відносин, про суб'єктивне право на отримання екологічної інформації/ доповідалися у порядку обговорення наукових повідомлень на засіданнях кафедри екологічного права Української юридичної академії. Окремі наукові висновки доповідалися на науково-практичних форумах: на регіональній конференції з питань ролі місцевих Рад народних депутатів у вдосконаленні методів управління всіма сферами народного господарства /Харків, 1990 р./; на конференції молодих учених з питань розвитку правової держави /Харків, 1991 р./. За результатами досліджень підготовлена і надіслана Кабінетові Міністрів України доповідна записка з обґрунтуванням необхідності видання спеціального нормативного акту у формі Положення про правове регулювання екологічної гласності.

Структура роботи. Структура дисертації визначена з урахуванням цілей і завдань наукового дослідження. Вона містить вступ, дві глави /дев'ять параграфів/, висновок і список літератури. У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, наукова новизна роботи та її практичне значення. У першій главі розгля-

нуті загальні питання правової основи екологічної гласності; друга глава присвячена характеристиці правових форм забезпечення екологічної гласності. У висновку підведені підсумки і висновки дисертаційного дослідження, викладена структура нормативного акту, який пропонується.

У главі першій "Загальна характеристика правової основи екологічної гласності" розглядається поняття екологічної гласності й необхідність її правового забезпечення, право на отримання екологічної інформації, правові основи її класифікації.

У дисертації всебічно аналізуються складові елементи екологічної гласності, сутність інформаційних екологічних відносин, їх співвідношення з екологічними відносинами, які виникають у процесі експлуатації природних об'єктів, їх відтворення й охорони навколишнього природного середовища /§ I/. На підставі узагальненого аналізу чинного законодавства про екологічну гласність дається розгорнуте її визначення, яке розглядається як самостійне соціально-екологічне явище і визначається як повна, об'єктивна інформованість населення про екологічне становище в державі, в окремих її регіонах, а також про форми, що забезпечують реалізацію екологічної гласності. Доводиться, що "екологічна гласність" відображає повною мірою суть цього явища й узгоджується з тенденцією уніфікації назв у формі екологічних інших явищ, виникаючих у сфері екології.

У процесі здійснення екологічної гласності виникають інформаційні екологічні відносини з приводу інформованості населення, державних органів управління, громадських об'єднань. З цього робиться висновок, що суб'єктами даних відносин є громадяни, держава та її відповідні органи, підприємства й організації, громадські об'єд-

нання, засоби масової інформації та ін. Ці відносини розглядаються як похідні, оскільки вони базуються на сукупності основних екологічних відносин, обслуговують їх. До основних належать екологічні відносини, виникаючі у сфері використання, відтворення природних об'єктів та охорони навколишнього середовища. З урахуванням специфіки інформаційних екологічних відносин обґрунтовується положення про особливості правового регулювання даних відносин. Це дало підставу для ствердження того, що на даний час формується міжгалузевий правовий інститут екологічної гласності з переважним регулюванням нормами екологічного законодавства.

Аргументується висновок про те, що цей інститут має бути розташований у Загальній частині екологічного права.

Особливої уваги в дисертації приділяється розкриттю поняття права на одержання екологічної інформації /§ 2/. Дане право розглядається як самостійне суб'єктивне право громадян та інших суб'єктів. Змістом цього права є вимоги вказаних суб'єктів про надання їм повної й об'єктивної інформації, а також вимога про захист цього права в установленому порядку на випадок відмови в такій інформації. Даному праву кореспондують обов'язки відповідних суб'єктів надати екологічну інформацію.

На підставі аналізу законодавства зроблено висновок про його недосконалість з питань правомочності суб'єктів екологічної інформації, про форми здійснення права на отримання інформації, правові форми захисту даного права та ін. Право на отримання екологічної інформації є складовою і суттєвою частиною названого правового інституту.

В дисертації міститься детальний аналіз правомочності суб'єктів права на отримання екологічної інформації та обов'язків відпо-

відних осіб по її наданню, висловлені рекомендації по поліпшенню правової основи екологічної інформації, зокрема обґрунтовується необхідність видання спеціального нормативного акту про екологічну гласність.

Оскільки екологічна інформація за своїм змістом є складним поняттям, що містить у собі декілька елементів екологічного роду, в роботі дана розгорнута її класифікація /§ 3/. В основу класифікації покладені такі чинники: цільова спрямованість екологічної інформації; еколого-соціальна важливість інформації; територіальність екологічного стану; законодавче закріплення. З урахуванням указаних класифікаційних ознак екологічна інформація поділяється на термінову /оперативну/, періодичну, комплексну, галузеву, територіальну /включаючи й регіональну/, прогнозовану. Класифікація екологічної інформації здійснена з метою виявлення особливостей правового режиму кожного виду даної інформації і внесення пропозицій по вдосконаленню правового забезпечення кожного виду інформації.

У роботі відзначається, що закон України "Про інформацію", на жаль, не виділив екологічну інформацію як самостійний вид і необґрунтовано об'єднав цю інформацію з енциклопедичною. За своєю суттю екологічна й енциклопедична інформація майже не стикаються. До речі, у проекті закону "Про інформацію" екологічна інформація вірно була виділена як самостійний вид у низці інших інформацій.

У другій главі "Правові форми забезпечення екологічної гласності" аналізуються права й обов'язки різних суб'єктів, забезпечуючих екологічну гласність, даються пропозиції по вдосконаленню чинного законодавства.

У дисертації детально проаналізовані права й обов'язки під-

приємств, установ та об'єднань в галузі забезпечення екологічної гласності /§ I/, оскільки саме ці суб'єкти є основними порушниками екологічних нормативів, стандартів, правил та інших вимог, які нерідко призводять до змін у навколишньому природному середовищі. Відзначається, що права й обов'язки підприємств, організацій та об'єднань у галузі екологічної гласності містяться у різних нормативних актах, що істотно ускладнює використання на практиці нормативних приписів про права й обов'язки даних суб'єктів. Підкреслюється у деяких випадках нечіткість і непослідовність правових приписів про право організацій та установ на отримання екологічної інформації та їх обов'язок по наданню відповідної інформації органам державного управління, а також працівникам підприємств.

У роботі проведено розмежування екологічної інформації і комерційної таємниці підприємства, організації. Охорона останньої передбачена чинним законодавством. Зміст комерційної таємниці підприємства пов'язаний насамперед з виробничо-технологічним, управлінським, фінансовим та іншими процесами, які становлять його тайну за умов ринку. Екологічна інформація пов'язана з якісним станом навколишнього природного середовища, що зовсім не стосується комерційної таємниці підприємства. У роботі доводиться, що екологічна інформація ні за яких обставин не підпадає під режим секретності.

Підтримується пропозиція, висловлена в літературі /О.С.Колбасов/, про необхідність забезпечення підприємств необхідними приладами й устаткуванням для визначення екологічного становища у зоні діяльності підприємства. Відзначається, що на практиці ще часто бувають випадки утаювання або перекручування екологічної

інформації про наслідки аварії, або ж ця інформація дається зі значним запізненням. Тому пропонується правове забезпечення впровадження автоматизованої системи інформування компетентних органів про аварії на підприємствах. Вноситься пропозиція про створення на великих підприємствах спеціальних екологічних служб. Обґрунтовується необхідність здійснення екологічної паспортизації підприємств.

У дисертації всебічно аналізується законодавство про компетенцію вищих і місцевих органів влади й управління, самоврядування по забезпеченню екологічної гласності / § 2/.

Головна увага звернена на аналіз прав та обов'язків указаних органів у досліджуваній сфері. При цьому відзначається, що права й обов'язки розосереджені по багатьох нормативних актах, що стає на перешкоді чіткому розмежуванню компетенції названих органів усіх рівнів. Компетенція Верховної Ради України в галузі екологічної гласності зводиться до вирішення загальних питань даної проблеми /правотворча діяльність, заслуховування звітів відповідних органів управління про становище екологічної гласності та ін./ . Окреме місце у даній сфері посідають Президент України, Кабінет міністрів. Аналіз законодавства про компетенцію цих органів показав, що ще немає чіткого розмежування прав і обов'язків цих органів по забезпеченню екологічної гласності в Україні. Між тим виникаючі екологічні ситуації нерідко вимагають прийняття оперативних рішень про термінове інформування населення про аварії та інші небезпечні явища, що диктує необхідність чіткого розмежування компетенції Президента й Кабінету міністрів. Це дозволить уникнути дублювання у діяльності цих органів, буде сприяти підвищенню відповідальності кожного органу за рішення, яке

приймається, і більш дієвому контролю за дотриманням законодавства у сфері екологічної гласності. Аргументується положення про те, щоб усі питання екологічної гласності, які вимагають термінового вирішення, належали до компетенції Президента республіки, оскільки він, на відміну від Кабінету міністрів, приймає рішення одноособово. З усіх інших питань рішення мають прийматися Кабінетом Міністрів України.

Недостатньо чітко визначена компетенція Верховної Ради України щодо прийняття рішень про надзвичайні ситуації. Докладно проаналізовані права й обов'язки Верховної Ради України та Уряду Республіки Крим по забезпеченню екологічної гласності, а також інших нижчестоячих органів влади й самоврядування. На підставі аналізу законодавства, яке визначає правове положення цих органів, зроблено висновок про нечіткість законодавчого закріплення компетенції цих органів у даній сфері.

Окрема роль у забезпеченні здійснення екологічної гласності належить спеціальним природоохоронним органам /§ 3/. До них належать республіканські й місцеві органи, які в силу своєї компетенції зобов'язані вживати заходів щодо здійснення екологічної гласності в республіці й окремих регіонах. Це Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство атомної енергетики та ін., а також обласні державні управління по охороні оточуючого середовища, органи охорони здоров'я, інші обласні органи, які здійснюють контрольні функції у галузі екології. Крім того, в районах і крупних населених пунктах також є відповідні органи управління. Правовий статус цих органів у загальних рисах визначений законом України "Про охорону навколишнього природного середовища" та ін-

шими спеціальними нормативними актами. У дисертації міститься детальний аналіз прав та обов'язків цих органів, відзначається також і те, що не всі права й обов'язки даних органів раціонально скоординовані у нормативних актах, які є, що ускладнює іноді здійснення екологічної гласності.

Постанова Уряду України від 28 квітня 1980 року з питань компетенції відповідних органів не повною мірою розкриває права й обов'язки у галузі забезпечення належної екологічної гласності. Тому в дисертації відзначається, що хоча вказана постанова й має певну правову основу про екологічну гласність, проте вона не вирішує низку інших питань. Зокрема, питання моніторингу вимагають конкретнішого вирішення багатьох питань, від яких залежить повна й об'єктивна екологічна інформація. Спостережні спеціальні органи охорони навколишнього природного середовища нерідко через відсутність спеціальних приладів не мають можливості забезпечити інформування про об'єктивне становище екологічної ситуації. Тому в дисертації пропонується розширити компетенцію цих спеціальних органів у галузі забезпечення екологічної гласності, оскільки вони безпосередньо відповідають за екологічне інформування населення. Аргументується необхідність належного матеріально-технічного постачання цих органів необхідними приладами й устаткуванням. Крім того, пропонується зобов'язати ці органи оперативної і періодично інформувати населення про екологічне становище у відповідному регіоні.

У забезпеченні належної екологічної гласності велика роль належить громадськості /§ 4/. У роботі всебічно проаналізовані нормативні акти, які регулюють права й обов'язки громадськості в даній галузі. Підтримується думка тих авторів, які під громад-

ськістю розуміють не лише спеціальні організаційні структури у формі громадських об'єднань, організацій, але й діяльність окремих громадян. При цьому відзначається, що в літературі питання участі громадськості у забезпеченні екологічної гласності практично не досліджувалися. У законі України про охорону навколишнього природного середовища /1991 рік/ лише в загальних рисах закріплена компетенція громадських об'єднань по забезпеченню екологічної гласності. Однак відсутня чітка регламентація прав та обов'язків громадських об'єднань з питань захисту прав громадян на отримання від державних органів управління потрібної їм екологічної інформації, недостатні також правові гарантії самих громадських об'єднань в отриманні необхідної їм екологічної інформації. У законі України "Про об'єднання громадян" питання екологічної гласності не розглядаються. Усе це свідчить про те, що певна правова основа діяльності громадськості по забезпеченню здійснення належної екологічної гласності в республіці, окремих регіонах та крупних населених пунктах поки що відсутня. Оскільки результати екологічної експертизи мають істотне значення в об'єктивному відображенні екологічної інформації, в дисертації пропонується розширити правомочності громадських об'єднань у галузі проведення громадської екологічної експертизи. При цьому пропонується правові гарантії громадськості у здійсненні екологічної гласності закріпити як норму.

У дисертації як самостійна форма забезпечення екологічної гласності розглядається діяльність засобів масової інформації /§ 5/. У роботі відзначається, що до недавнього часу життєво важлива для населення екологічна інформація приховувалась або прикрашалася. Значною мірою це пояснюється недосконалістю право-

вого статусу засобів масової інформації. На даний час дещо поліпшилася правова основа екологічного інформування населення через засоби масової інформації у зв'язку з прийняттям законів "Про інформацію" та "Про друкарські засоби масової інформації і друку в Україні".

У дисертації підкреслюється, що об'єктивне інформування населення про екологічне становище є основою здійснення громадянами їх права на сприятливе навколишнє середовище. У роботі всебічно аналізуються права й обов'язки засобів масової інформації в галузі забезпечення екологічної гласності. При цьому робиться акцент на те, щоб засоби масової інформації давали об'єктивну екологічну інформацію, обнародували перелік заходів, які проводяться компетентними органами по ліквідації несприятливих наслідків, аварій та інших негативних чинників. При цьому пропонується закріпити принцип свободи інформації, правдивість в освітленні екологічних подій, недопустимість монополізації будь-якого засобу масової інформації, забезпечення незалежності засобів масової інформації та ін. Визнається доцільним, щоб засоби масової інформації своєчасно інформували населення про прийняття нормативних актів, які регулюють питання екологічної гласності.

У роботі окрема роль відводиться відповідальності за порушення правових приписів про екологічну гласність /§ 6/. Тому проаналізовано законодавство, яке регулює основні види відповідальності за порушення приписів про екологічну гласність. Обґрунтовується положення про те, що порушення законодавства в цій сфері слід розглядати як різновид екологічного правопорушення з усіма витікаючими з цього наслідками. На підставі аналізу законодавства зроблено висновок про те, що правове регулювання застосуван-

ня адміністративно-правових санкцій за порушення приписів про екологічну гласність вимагає істотного поліпшення. Зокрема, відзначається, що чинне законодавство не передбачає застосування адміністративної відповідальності за допущені перекручення в екологічній гласності через недбалість. Тому пропонується встановити відповідні санкції. Особливої уваги приділено правому регулюванню майнової відповідальності. При цьому відзначається перелік підстав /правопорушень/ притягнення винних осіб до даної відповідальності, аналізується певна практика застосування майнової відповідальності. Доводиться необхідність використання принципу повного відшкодування збитків, заподіяних неінформованістю або несвоєчасною інформованістю населення про події, що відбулися, а також у випадках злочинних дій у цій галузі. Обґрунтовується необхідність застосування у певних випадках солідарної відповідальності при скоєнні шкоди сумісними діями декількох осіб. Визнається правильним установлення в законодавстві стягнення у певних випадках моральної шкоди за розсудом судових органів. Однак тут потрібні відповідні роз'яснення Верховного Суду та Вищого Арбітражного суду України. У загальних рисах проаналізовані кримінально-правові приписи про відповідальність за навмисне перекручення екологічної гласності. На підставі аналізу ст. 227-1 КК України висловлена пропозиція про розширення переліку відповідальних суб'єктів за навмисне приховування, перекручування повідомлень про становище екологічних обставин або захворювання населення.

У висновку підведені загальні наукові підсумки, а також висловлена пропозиція по вдосконаленню законодавства про екологічну гласність. Запропонована структура спеціального норматив-

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

ного акта - Положення про екологічну гласність.

По темі дисертації опубліковані такі роботи:

1. Деятельность городских Советов по предупреждению административных правонарушений в области охраны природы//Реформа политико-правовой системы советского общества и укрепление социалистического правопорядка. - Харьков, 1990. - С. 106-107.

2. Права и обязанности правоохранительных органов в области экологической гласности//Проблемы совершенствования законодательства Украины и практики его применения. - Харьков, 1991.

3. Совершенствование организационных форм и методов деятельности городских Советов народных депутатов в области охраны природы//Актуальные проблемы совершенствования деятельности местных Советов народных депутатов в условиях перестройки. - Харьков, 1991. - С. 142-144.

4. Право на одержання екологічної інформації//Радянське право, - 1991, - № 12, - С. 24-27.

5. Ответственность за нарушение законодательства об экологической гласности//Сборник научных трудов "Проблемы совершенствования законодательства и практики его применения в современных условиях". - Киев, - 1992. - С. 91-93.

Відповідальний випусковий доцент, канд. юрид. наук М.В.Цульга

Підп. до друку 18.03.93 Формат 60x84^{1/4}. Папір друк. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 10 Умовн. фарбо-відб. 123 Обл.-вид. арк. 10
Тираж 50 прим. Зам. № 789 Безплатно

Харківське орендне поліграфічне підприємство.
310093, Харків, вул. Свердлова, 115.

115-113

AB 27.439

AB 27.439